

ovác. Ker je na svetu čez 1000 milijonov ljudi, tedaj pride na vsakega človeka pol ovce.

Nova knjiga o slovanstvu.

* *Les Nationalités Slaves* („Slovanske narodnosti“), spisal Korczak-Branicki (poljski grof, francoski državlján). Devet pisem jezuitu Gagarinu (nekdanjemu ruskemu plemenitažu in diplomatu). Pariz, 1879. 399 strani. Tako se zove knjiga, ki je nedavno „Novicam“ došla iz Pariza.

To na mnogo strani zanimivo delo odmerja vsem Slovanom skupaj le prvih 72 strani, a drugih 327 strani kaže bolj ali manj sovražno narisane slike o Rusih in Nemcih iz politične in verske zgodovine in sedanjosti Poljske in Ruske, tako, da je človeku težavno spoznati, čemu je knjigi naslov: „*Les Nationalités Slaves*“.

A navzlic vsemu temu veje v omenjenem delu gorak slovansk idejalizem, kateri, ne jemajoč ozir na realizem, prorokuje, da se ima skoraj pridružiti nemška Avstrija veliki nemški državi Hohencolernski, in nam obeta, da bode temu združenju neizogibna posledica revizija političnega zemljevida Evrope, in na podlagi civilizacije in avtonomije narodnosti vsemu sad federacija evropskih držav med seboj.

Pri tej reviziji evropskega zemljevida ima poleg vseh drugih narodov slovanski v različnih svojih odraslih najti popolno pozornost in biti zadovoljen, in sicer tem načinom, da se ustanovi slovanska pentarhija, katero si jo misli poljski pisatelj tako-le: 1. Česko in Moravsko, 2. Poljsko, 3. Rusinsko, 4. Rusko, 5. Srbsko s Hrvatsko, Kranjsko, Istro, Dalmacijo, Bosno, Hercegovino, Črnogoro in Bolgarijo.

Ker človeku na tem svetu ni dano najti pravednosti in popolnosti, zato si je od nekdanj stvarjal vzore, nebesa v svojih domišljetinah. Ravno takó je stvaril grof Branicki slovansk vzor (zmoto nazivajo nemški realisti vzor), v katerega naj Slovani zaupljivo povzdigajo svoje oči. Ta neprestana stvaritev vzorov je dala nemškim realistom povod, da so izrekli: „Zmota (vzor) je človeku potreba, kateri se ne odpove po nikaki ceni.“ Se li ne ziblje tudi naš poljski rodni brat v taki zmoti? Je li res možno in verjetno, da v boju na življenje in smrt med Rusi, Italijani in Francozi od jedne strani (kajti alijanco Rusije s Francijo hvali po-francozeni Branicki kot jedini zdravilni pripomoček) med Nemci, Angleži, Madjari, Turci, Arabi, Grki, Rumuni in Albanezi pa na drugi stranič lovekoljubje zmaga kruto, nikakih ozirav poznaajoč natvoro in da potem zasije zlata dōba ljubezni in pravednosti?

Komur ni moči živeti brez zmote, naj se vdá tej prevari. Mi za kaj tacega nimamo potrebne fantazije.

A kar je nam Slovanom po Kranjskem in Primorskem hvaležno pripoznati, je to, da grof Branicki takoj na prvih straneh svojega dela odločno protestuje zahtevi Italijanov, kateri želé prisvojiti Italiji Trst in Pulj in deželo do juliških alp, po tem taktu velik kos idejalne Slovenije, kakor tudi vso Istro. Ako je tudi istinito, kar poroča pisatelj o pogrešani solidarnosti Slovanov iz minolih časov, vendar ni manj istinito, da se solidarnost, to jednakočasno tripanje vseh slovanskih arc, vselej javi, kedar preti kateremu slovanskemu rodu nova nevarnost od te ali one strani. Najboljši dokaz o tem je protest uže mnogo let v Parizu bivajočega Poljaka Branickega proti zgoraj omenjenemu kazni vrednemu napadu razvajenih, nenasitljivih Italijanov.

Grof Branicki gotovo ni prezrl, da dobroznani italijanski filolog Gubernatis njega knjigo strogo kritikuje in sicer v znanstvenem glasilu „Nuova Antologia“

(dne 15. septembra), katera izhaja v Rimu. Ta mili, vsega spoštovanja vredni italijanski pisatelj stoji odločno v taboru Rusov, hvali njih veliko družnost, pri-srčnost in ljubeznjivost in jih sijajno brani napadov Poljakov. Al nasprotno zviti Italijan preskoči oni del knjige Branickega, kateri poroča o Trstu in Istri ter hudó prijemlje Nemce, ker igrajo v Primorji in Dalmaciji gospodarje, če tudi tam živi kakih dve sto tisoč Italijanov, a Slovanov ne omenja niti z jedno besedico, kakor bi ne hotel čuti, da od Maribora (rojstvenega mesta slavnemu zmagalcu Tegethoffu) in Temišvara, nepretrgano do Čevdata, Trsta, Pulja in Bara od skoraj predzgodovinske dōbe stanuje na milijone Slovenov in Srbo-Hrvatov, kateri se ne bodo nikdar odpo-vedali primorskemu obrežju.

To potezanje Italijanov za Ruse nam južnim Slovanom ne sme biti malo važno, kajti spominja nas ob enem živahnosti, s katero je nekoč Bismark v svojem velikem govoru o Poljaci v pruskem dežel-nem zboru branil Rusijo napadov Poljakov. Vidi se, da potreba zveze Nemcev z Italijani jih sili učiti se ruske zgodovine in zagovarjati Ruse.

So li Rusi Italijanom res obljubili, da, ako pride do evropskega požiga, žrtvujejo Slované v Kranjski in Primorski tako, kakor je nekdanj žrtvovala Italija Nizzo in Savojsko? Potem je prav, da to pot stojé vsi Nemci na naši strani in nam pomagajo braniti se Italijanom, kakor smo jih branili često tudi mi Francozov in na-pósled Dancev. Ako tudi so še nasprotja med Slovani in Nemci, v tem so gotovo vsi edini, da hoté združeno to pomorsko okrožje braniti do zadnje kaplje krvi proti nesramni požeruhnosti Italijanov.

Naj dakle Slovani nikoli ne zabijo, da je v okviru habsburške monarhije „tržaško vprašanje“ pred vsem vprašanje slovensko, kajti ako izgubi monarhija Trst, izgubi ob enem tudi malo ne polovico slovenskega ljudstva. V habsburški monarhiji ima Sloven pravo, na narodnem polji ostati Sloven, a pod Italijo bi moral na političnem in narodnem polji Slovan biti Italijan.

Druge zanimive obile vsebine dela Branickega nam tu ni moči razpravljati, a knjigo to toplo priporočamo vsem prijateljem etnografskih in zgodovinskih studij; toda zamolčati nam ni moči, da grof Branicki pripisuje propast Poljske največ vplivu jezuitov!

Naposled nam je še prositi grofa Branickega, da, kakor on dolží etimologijo krivo premnogih etnografskih zmot, naj bi se tudi politične kemije ne držal preveč enostransko. Čiste nemešane krvi sploh nismo Evropci, niti Rusi, niti Poljaci, niti Francozi, niti Nemci, zato ni treba se nikomur ponašati s tem, kajti antropologija učí, da ravno mešanje krvi ima najlepše vspehe. Zatorej bi sedaj vsem ljudem, zlasti še Poljakom in Rusom, priporočali „mir in ljubezen“, in s tem se poslavljamo od ljubeznjivega grofa Branickega.

Trst, oktobra meseca 1879.

Politične stvari.

Govor grofa Hohenwarta

o adresni debati.

(Po stenografičnem zapisniku.)

Adresna debata o začetku nove sesije, zlasti v novovoljenem zboru je pravilno tisti trenutek, v katerem različne stranke razodenejo svoje programe. To se je v tej zdaj dokončani adresni debati v polni meri zgo-

dilo; pričel se je boj med desnico in levico, ki je dosti jasno razkril različno stališče obeh strank, razplela se je obširna obravnava o političnih dogodkih od začetka ustavnega življenja do danes, naštevala so se celó dela posamesnih oseb. Pa ne samo preteklost, ampak tudi prihodnost je bila dejana v pretres; govorilo se je tudi že o državnem proračunu, ki danes še ni na vrsti, — zakaj, to mi je neumevno, ker budget ni naše delo. (Dobro! dobro! na desni.) O budgetu se bomo menda še dosti razgovarjali. Slavna zbornica mi bo pritrdila, da ne morem na toliko obširne ugovore enako obširno odgovarjati, kajti to bi predolgo trpelo, in presega tudi moje slabe moči. Omeniti hočem med drugim le en prizor, o katerem je bilo že več razgovarjanja. Nek govornik desne stranke je v včerajšnji seji neke ostre, in naj naravnost rečem, nezaslužene besede, izustil (dobro! dobro! na levi), ki so nasprotno stran morale žaliti, naša stran pa jih obžaluje. (Dobro! na desni.) Mislim pa, da moža, ki svojo domovino iskreno ljubi in to domovino po svojih nazorih oškodovano vidi, ko po dolgem prestanku zopet v zbornico stopi, ne smemo zaradi tega preostro soditi. (Dobro! na desni.)

Gospôda moja, ne bom se spuščal v veliki boj med obema strankama; adresa, ki jo imam zagovarjati, se ogiblje državopravnega prepira in išče le sprave in porazumljenja po željah prestolnega govora. (Dobro! na desni.) Odbijati hočem le napade na adresno samo, kakor jo predlaga večina odsekov.

Če hočemo adresno pravično presoditi, moramo se vstopiti na stališče naše zbornice. Zato naj mi bo dovoljen pogled na preteklost.

Oni gospodje, ki so bili uže leta 1873. udje te zbornice, se bodo gotovo še spominjali, kako je tačasni poročevalec povzdigoval ustavoverno stranko in kazal na veliko večino, ki so jo ustavoverci dosegli po direktnih volitvah, in kako brezobzirno — tako se je sam izrazil — je postopal z manjšino. Se ve, da tisti poročevalec ni pomislil, da mnogi poslanci niso hoteli v zbornico priti, in da ustavoverna večina je le zato tako velika bila. Zdaj so ti poslanci prišli, in mi imamo večino. Jaz pa se ne bom tako obnašal, kakor tačasni poročevalec, in ne bom manjšine preziral in v nič deval. Vendar pa ne smem in nočem tega trpeti, da bi nas nasprotniki zdaj v nič devali, kakor so uže poskušali (dobro! na desni), kakor je to zlasti storil poslanec dunajskega Leopoldovega predmestja. Tega govornika po pravici boli, da je njegova stranka v manjšini, zato našo stranko predstavlja kot neko zmes, ki ne more dolgo skupaj ostati. Ker pa v to, kar trdi, sam ne veruje, zato je skušal Čeha in Poljake od nas odlučiti s prilizovalnimi besedami. (Dobro! na desni.) Pri tem pa ga je spomin zapustil. Poljakom je rekel, da ne bodo mogli s Čehi hoditi o vnanjih vprašanjih, a pozabil je, da je on sam nekdanj za okupacijo Bosne govoril, zdaj pa je zvezan s stranko, ki je bila zoper okupacijo. (Veselost.) Gospôda moja, odgovori od vseh strani so pokazali, da se je gospod govornik trudil, razpor med nami zasejati. Na desni strani je pa še tretja frakcija, kateri ud tudi jaz imam čast biti. Te frakcije si gospod poslanec ni upal lotiti se; on je ne vé kako prijeti, ker je ne razume. Nadjaje se, da se bo tudi nam še kedaj dobrihal, hočem gospodu govorniku povedati, zakaj nas ne razume. Med nami iščejo vsake vrste politikarjev, samo — konservativcev ne. Naša frakcija je svojo edinost v šestih letih uže vtrdila, a tega gospodje nočejo videti, in nalašč nas popisujejo neko zmes raznih elementov. Za gospode, ki so se iz različnih vzrokov na levo vsedli, naj so naprednjaki, liberalci, Nemci, Italijani ali Rusini in če tudi se med sabo prepirajo o principih, imajo le eno ime — liberalci so. Pri nas pa nečejo priznati skup-

nega imena konservativcev, ampak ločijo nas po narodih, po stanovih in celó po obleki, ter nas zovejo klerikalce, narodnjake, fevdalce. (Veselost na desni.) Tako se zunanjemu svetu predstavlja zborova večina kot zmes raznih manjšin. Da bi gospod poslanec Leopoldovega predmestja to pomislil, bi nas morda lože umel.

Še v eni zadevi moram imenovanemu gospodu govorniku odgovoriti. Omenjeni gospod poslanec je namreč tiste gospode ministre, ki so uže v prejšnjem ministerstvu bili, opozoril, da naša adresa napada prejšnjo vlado. S tem je hotel stare ministre zoper nas nabujskati. Pa mi ne napadamo osob prejšnje vlade, ampak prejšnjo sistemo (dobro! na desni), in sicer sistemo prejšnje večine, in grehe te prejšnje večine bi gospod govornik rad zvalil vse na prejšnje ministerstvo. (Dobro! na desni.) Da bo pa gospod govornik vedel, kako stoji naša stranka s sedanjim ministerstvom, mu hočem povedati, da nismo z njim solidarni, da ga pa hočemo podpirati, dokler ostane zvesto svoji nalogi, dokler hoče dosežati notranji mir in splošno spravo med narodi. (Dobro! na desni.)

Vkljub vsemu kritikovanju je današnja večina drugačna od prejšnje, zato mora tudi adresa drugačna biti. Adresa odsekov večine je res drugačna, pa povdarja svoje stališče jako zmerno in rahločutno. In ker se to tajiti ne dá, bori se nasprotna stranka, ne zoper to, kar v adresi zapisano stoji, ampak zoper to, kar hočejo oni sami videti v tej adresi in kar so sami vanjo položili. Ker sedanost ne daje povoda za nasprotje, iščejo se taki povodi v bodočnosti. Bodočnost pa je neznana, popiše se lahko, kakor kdo hoče; zato naši nasprotniki prerokujejo in kričijo: „ustava je v nevarnosti!“ Prerokovati se vse dá, in prerok ni nikdar v nevarnosti: če se slučajno zgodi, kar je prerokoval, potem ima slavno ime preroka; če se pa ne zgodi, ima pa še večjo zaslugo, češ, da je nevarnost še o pravem času odpodil s svojim svarilom. (Veselost.) Prerok je tedaj zmirom na dobrem, al vesten mož vendar ne bo po nepotrebnem ljudi strašil in takih reči prerokoval. (Dobro! dobro! na desni.)

(Konec prihodnjič.)

Naši dopisi.

Iz Rusije 19. okt. —η. (Dalje.) — Častitim čitateljem je menda večidel znano, da je Rusija preprežena s kanali, ki vežejo vse večje reke, katere se zlivajo v baltiško, v belo, v kaspisko, v azovsko in v črno morje. Na popravljanje in razširjanje teh kanalov je vlada letos naznačila 8 milijonov rubljev. Tudi luke se marljivo popravljajo in pripravljajo. V Libavi dela čez tisoč delavcev, zazidali so uže 2½ milijona rubljev in bodo menda še toliko. Da se baltiška luka predela v trgovsko luko, je vlada letos tudi naznačila 5 milijonov; tudi tega dela so se uže poprijeli. V plitvem morju med Kronštatom in Petrogradom kopljejo globok in širok kanal za največje morske ladije. Taganrog na azovskem morji ima tudi plitvo luko, tudi tam bodo skopali 4 milje dolg globok morsk kanal. Vse to je sicer drago, al koristno je in splačalo se bo bogato. Ko so Vindavci videli, da se razširjate luki libavska in baltiška, so podali ministerstvu prošnjo, da naj se reka Njeman po kanalu zveže z njihovo rečko Vindavo. Prec se je sestavila komisija, ki je to stvar pregledala ter je sporočila, da kanal za take ladije, kakoršne plavajo po Njemanu v Rusiji, je mogoče skopati, a da se cilj doseže, je treba polovico Njemanove vode po kanalu spustiti v reko Vindavo. Ko so pruski Tilžanje to izvedeli, so se prestrašili, češ, da njihovi mlini bodo ostali na suhem in tako prošnjo so oni napisali knezu Bismarku, da

postave na deset let, katere jedro je to, da naj, kakor preteklih 10 let, tako tudi prihodnjih 10 let, število vojakov o vojskini potrebi znaša 800.000 mož.

Važna je ta postava z ozirom na to, da pri sedanjem mršavem političnem stanju Evrope nam nobena pratika povedati ne more, da prihodnje leto preteče brez velike vojske, v katero utegne tudi Avstrija zapletena biti. Ni tedaj čuda, da je presvitli cesar, ko je odprl sedanji državni zbor, v prestolnem govoru posebno povdarjal vojno moč Avstrije. Vojna moč za varnost države na vzunaj, in pa sprava narodov avstrijskih, da pridemo do notranjega miru, to je bilo dvojno glavno jedro prestolnega govora. In da vlada obojno to doseže, se je grof Taaffe zavezal cesarju, ko je stopil na čelo novemu ministerstvu.

Če pa si v spomin ključemo, da ustavoverna stranka je dosihmal v vseh svojih konferencah objavljala, da ne mara dovoliti tolikošne armade, češ, da požre državi preveč stroškov, in če od druge strani vidimo, da ta stranka, ki se imenuje „ustavoverna“ in „liberalna“, celih dolgih let ni marala za §. 19. državne ustave, ki zagotavlja ravnopravnost vsem narodom habsburške monarhije in je po tem takem njen „liberalizem“ le lažiliberalizem bil, si pač lahko mislimo, da bode hud boj nastal v zbornici poslancev, ko bode vojaška postava prišla v obravnavo, in da isto tako ne bi gladko tekla, ko bi — kar po naših mislih ne bi treba bilo — izvršilna postava §. 19. prišla zbornici v obravnavo.

Kdor je pošteno lojalen Avstrijan, mora nepremakljivo stati za oboje, kajti vojaška postava z 800.000 vojaki nam zagotavlja mir na vzunaj vsaj po starodavnem pregovoru: „če hočeš mir, bodi pripravljen na boj“, — narodna ravnopravnost pa nam zagotavlja mir doma.

Nihče res tajiti ne more, da stroški za armado so veliki in res se tudi prezreti ne sme, da vojaška naša postava potrebuje marsikaterih renaredb v organizaciji vojni, al veliki stroški armadni se dadó zelo pokriti posebno na upravnih potih, če varčnost vladi pot kaže. Celó gnjusno pa je, če „ustavoverci“ svetu trobijo, da nje vodi varčnost, ki so pretekla leta svojega vsegamočnega gospodstva za svoje namene na ulice pometovali vsako leto milijone in milijone. Varčnost pri vojaščini je po takem le hinavstvo ustavovercev, s katerim se hočejo svojim volivcem hliniti!

Poglejmo zdaj, koliko vojakov pa imajo, kedar je treba, druge velike vlade na nogah, da vidimo, ali more Avstrija od svojih 800.000 mož odjenjati, ako bi se prigodilo, da bi prisiljena morala poprijeti za orožje.

Rusija ima stalne armade, namestne reserve in izrednih vojakov 3 milijone in 46.800,

Francija ima stalne armade, namestne reserve in izrednih vojakov 2 milijona in 723.000,

Nemčija ima stalne armade, namestne reserve in brambovcev 2 milijona in 4300,

Italija ima stalne armade, namestne reserve in brambovcev 2 milijona in 24.000,

Avstrija ima stalne armade, namestne reserve in brambovcev 1 milijon in 194.318.

V vseh teh državah ni še prišteta črna vojska (Landsturm).

Avstrija ima po tem pregledu najmanje število vojakov, memo Rusije, Francije, Nemčije in Italije. Razun tega je v Avstriji neugodna tudi geografična lega, da nima obilo in primerno narejenih železnic, in vsemu temu se ima še v poštrev vzeti, da nima poštenih zaveznikov in je tedaj od vseh strani obdana od nevarnosti. Če tedaj vlada v taci okoliščinah zahteva le 800.000

vojakov, gotovo ne zahteva ne enega vojaka preveč, le za obrambo svoje države, ne pa, da bi mislila na napad na kako drugo državo.

Kdo tedaj po takem, ki ima kolikaj srca za veljavo Avstrije more nasprotovati vojaški postavi le zato, da kljubuje ministerstvu Taaffeovemu, pa bi jo dovolilo ministerstvu svojega tabora!

Naša — avtonomistična — stranka bode tedaj gotovo kot en mož stala za to, da se vladi dovoli zahtevanih neobhodno potrebnih 800.000 mož, a ne za eno leto ali le par let, kajti cesar mora vedeti, da ima za več let na gotovo razpolaganje potrebno število vojaške moči, pa tudi vse druge tuje vlade, naj so prijateljice ali sovražnice Avstrije, morajo to vedeti.

Al naša stranka ne bode zábila tudi še druge svete dolžnosti, katero je sprejela iz rok svojih volivcev, namreč te, da pribori narodom avstrijskim po ustavi jim zagotovljeno ravnopravnost v šolah, v uradih in v obče v javnem življenji, — s tem pa se ustanovi toliko zaželjeni mir narodov v vsaki deželi. Zato bode ona delala na to in nasproti svojim volivcem mora delati na to, da, ko gre v zbornico glasovat za vladno vojaško predlogo, ima uže v svojih rokah vresničeni §. 19. ustavne postave. Ta postava mora „fait accompli“ biti zdaj tako, da je v nikakoršnih okoliščinah ne bo treba več še le od milosti kake stranke pričakovati.

Da vsi narodi avstrijski vživajo ravnopravnost, vrnil se bo mir v vsako deželo habsburške monarhije, in domá zadovoljni narodi pomnožijo — poleg 800.000 vojakov — moč in veljavo Avstrije še za več milijonov zadovoljnega njenega ljudstva.

Nadejamo se, da minister Taaffe vse to tako dobro vé kakor mi; zato sme prepričan biti, da še le potem bo popolno zadostil besedam prestolnega govora, če je pridobil monarhiji 800 tisoč vojakov in pa 16 milijonov zadovoljnih slov. patrijotov. Ko bi minister Taaffe nič drugega ne izvršil kot to dvoje, ponašati se sme, da je izvršil največje nalóge patrijotičnega državnika! Zato mu za prihodnjo borbo ključemo: Bog daj srečo! — našim poslancem pa: Vigilantibus jura!

Govor grofa Hohenwarta

o adresni debati.

(Po stenografičnem zapisniku.)

(Konec.)

„Ustava je v nevarnosti!“ Kje vendar so to naši v naši adresi? Toda, kdor išče, najde, in tako so naši v adresi besedo decentralizacija uprave. To je kaj novega, in pripravno kakor nalašč za strašilo.

Odgovoril je na to uže govornik iz Galicije. Vendar moram stvar še enkrat v razgovor vzeti, ker so nasprotni govorniki vedno le tega konja jahali. Posebno se je odlikoval v tem gospod poslanec Hebske trgovinske zbornice. Na njegov dolgi govor ne morem obširno odgovoriti, in morda bi marsikaj lahko ovrigel, kar je on z veliko gotovostjo trdil; pa mislim, da obširnega odgovora ne bo treba. (Veselost.)

Hočem vam, gospôda, precej pokazati način njegovega dokazovanja. On je hotel dokazati, da je samouprava bolj draga, ko državna uprava. Kakošna je samouprava mest, to ne spada sém. Pa on primerja stroške cesarskih deželnih vlad s stroški deželnih odborov; pa kako! Na eni strani vzame stroške deželne vlade, na drugi strani pa — ne stroškov deželnega odbora — ampak stroške cele deželne uprave, in

tako se vé da najde, da so deželni stroški večji! (Dobro! na desni.) Jaz sem se začudil, ko je gospod govornik rekel, da deželni odbor v gorenji Avstriji stane 135.000 gold., ko mi je vendar še od prej, ko sem bil še tam cesarski namestnik, znano bilo, da deželni odbor ne stane več ko 10 do 12 tisoč goldinarjev. (Veselost.) Potem sem pa kmalo videl, kaj je gospod govornik še vse zraven prištel: stroške za deželni zbor, za stenografe, diete deželnih poslancev, vse deželne urade in napravo, med njimi celó veliko norišnico — (veselost), potem penzije in provizije uradnikov; če se vse to sešteje, dobimo 140.000 gold. Tako pa, gospoda moja, se ne sme primerjati, in s takimi podatki se res javno mnenje za nos vodi, kakor je gospod govornik nam očital. (Dobro! na desni.) Sicer pa ne gre za vprašanje to, ali so stroški državne uprave ali pa deželne uprave večji, vpraša se le, ali bi se ne dala ena od obeh oblastnij odpraviti (dobro! na desni), in to je stvar, ki jo bo vsak finančni minister rad v razgovor vzel. Po tem nesrečnem poskusu dokazuje gospod govornik nadalje, da je avtonomija nepripravna in nevarna. Pa način njegovega dokazovanja je jako čuden. On si sestavi avtonomijo po svoji glavi, s prav čudnimi napravami, celó pravi, da se bode davek na dežele razdelil, in še druge reči. S tem pa to svojo lastno avtonomijo pobija (veselost) in s tem le kaže, da on ne bi bil sposoben, narediti dober načrt za avtonomijo (živahna veselost na desni), nikakor pa, da je princip samouprave slab, ker mi smo govorili le o principu, kako pa si mislimo avtonomijo, tega nismo povedali. (Dobro! na desni.)

Glejte, gospodje, enako so tudi vsi drugi govorniki napadali ta ali oni način samouprave, principa avtonomije pa le niso mogli ovreči. (Dobro! na desni.)

In zakaj bi avtonomija ne mogla vstrezati tudi vam, gospodje na uni strani? Stvar se mora dobro prevdariti, in o tem bomo imeli priložnost, dogovoriti se, kedar vlada kak načrt o tej zadevi predloži. Do tje pa mislim, morete mirni ostati. (Dobro! na desni.)

Še nekaj se vam ni dopadlo na adresi, namreč to, da zahtevamo več časa in več veljave za deželne zборе. V tem vendar ni nič strašilnega. Saj adresa pravi, da naj se deželnim zborom in državnemu zboru in delegacijam dovoli za zborovanje potrebni čas. Nikdo se pač ni mogel pritožiti, da državni zbor prekratko časa zboruje, ker je včasih po devet mesecev v letu vkup sedel, tudi za delegacije se ni bilo treba potegovati, ker daljšega zborovanja tam nihče ne želi (klici: res je!); potegnili smo se pa za deželne zборе, ker iz vseh dežel so prihajale pritožbe, da se jim premalo časa daje za zborovanje; letos se še sklicali niso. Tako se morajo najbolj važne stvari odložiti.

Važne so zadeve o gospodarstvu občin, važne so razprave o posojilnicah na deželi, da se ljudstvo reši iz kremljev oderuhov; treba bi bilo razgovora o tem, kako revščini po kmetih v okom priti, kako reveže preskrbeti; to vse so važne stvari, ki zadevajo celo državo. Zdaj vas pa prašam: kako se hoče deželni zbor o takih rečeh posvetovati, če mu še toliko časa ne daste, da bi svoj budget v red spravil? (Dobro! dobro! na desni.) Zato nam ne morete zameriti, da smo ta stavek v adresi vzeli, ker stvar je važna za posamezne dežele in za celo državo. (Dobro! dobro! na desni.)

Zdaj hočem še spregovoriti o onem stavku, ki omenja vstopa českih poslancev. Ker je o tem uže govoril moj častiti prijatelj, poslanec velikega posestva českega, hočem o stvari le na kratko govoriti, v kolikor jo je glavni govornik leve stranke (Herbst) drugače obrnil.

Kar je ta gospod govornik govoril, se ne vjema z adresi manjšine. Dokler českih poslancev ni bilo tukaj,

rekli so ustavoverci: mi se ne moremo ž njimi pobotati, ker jih ni tukaj; naj le sem pridejo, tukaj je prostor za vse želje in pritožbe. Komaj pa so v državni zbor stopili, kliče jim adresa manjšine nasproti: pustite vse vaše želje in nade pred vrati, tukaj ni prostora za-nje. (Dobro! na desni.)

Še več, gospôda! Reklo se nam je vedno: Pustite državopravne stvari pri miru, delajmo skupno za blagostanje ljudstva. To je povdarjal danes tudi oni glavni govornik. Dobro, gospodje, mi v adresi ne izbujamo državopravnega prepira, mi hočemo le delati za blagostanje ljudstva; zdaj pa pridejo gospodje od leve strani pa se začnejo prepirati o stvaréh, ki niso omenjene niti v prestolnem govoru, niti v naši adresi. (Dobro! na desni.) Oni nas kličejo na boj, pa ob enem se pritožijo, da gospodarska vprašanja ne bodo prišla na vrsto zaradi državnopravnih preprirov!

Gospôda, ne bi rad koga razžalil; pa za tako početje ne najdem pravega izraza, prepuščam sodbo sl. zbornici. (Dobro! na desni.)

Slavna zbornica naj se zdaj odloči za enega od obeh adresnih načrtov.

Ena adresa pomeni vojsko, druga pa mir in spravo. (Dobro! na desni — zanikanje na levi). Uno vam priporoča manjšina odsekova, to vam priporoča večina njegova, priporoča vam jo prestolni govor, priporoča vam jo ljudstvo samo. (Oho! na levi — dobro! na desni) Da, da! ljudstvo želi sprave med narodi in poslanci. (Klici na desni: tako je!)

Mislim, gospodje, po vsem tem, da se boste lahko odločili. (Živahno, trajno odobravanje in ploskanje na desni.)

Mnogovrstne novice.

* *Kateri narod največ preklinja?* Nemški pisatelj Scheibe je izdal knjižico, v kateri dokazuje, kateri narod v Evropi največ kolne, a našel je, da ima magjarski narod v svojem jeziku največ kletvic. Iz tega sledi, da Magjari med vsemi narodi v Evropi največ preklinjajo.

* *Glasoviti turčin Hadži Loja*, uže več časa v zaporu terezinskem na Českem, je sedaj — krojaški učenec. Zanimivo ga je videti z belo kapico na glavi, kako pridno šivanko suče. Podpise svojega imena prodaja sedaj po deset soldov; za skupljeni denar si je kupil uro za svojo celico, pa si kupuje tudi surovega masla, katero posebno rad vživa.

* *Ruski jezik* se je po naukazu vojnega ministerstva 16. dne t. m. začel predavati častnikom (oficirjem) generalnega štaba. Minister povdarja v tem svojem ukazi važnost znanja ruskega jezika, rekoč, da je želja cesarjeva, da se vsi častniki generalnega štaba naučijo ruskega jezika.

Naši dopisi.

Iz Rusije 19. okt. —η. (Konec.) — Kakor vidite, Rusija tudi o času mira ne dremlje. Omeniti moram še nekaterih stvari, pa le kratko mimogredé. Rusija bo tudi Avstriji škodo naredila. Znano je, da litografnega kamna razun v Avstriji ni nikjer, Avstrija preskrbuje ves svet s solenhofenskimi litografnimi kamni, in od tega Solenhofenčanje prav za prav živé. Letošnje leto je bila v Kazanji mala domača razstava in neki kmet z uralskih gor je pripeljal na razstavo prav lepe litografne kamne, ki so veliko boljši od solenhofenskih; tedaj bo konkurenca. Zato bo pa prejela Avstrija drugo odškodovanje. Gosp. Livčak, profesor realnega uč-